

Pensioen en erfrecht

Mr. Wim P.M. Thijssen

Advocaat bij Pensioenadvocaten.nl te Amstelveen

Onderzoeker bij het VU Expertisecentrum Pensioenrecht

WELKOM

Onderwerpen:

Het Nederlandse pensioenstelsel in een notendop

Eerste pijler pensioen

Tweede pijler pensioen/Erfgenamen – Werkgever

Tweede pijler pensioen/Erfgenamen – Pensioenuitvoerder

Tweede pijler pensioen/Pensioenverrekening

Tweede pijler pensioen/Pensioenverevening

Tweede pijler pensioen/Bijzonder partnerpensioen

Tweede pijler pensioen/DGA

Conclusies

Het Nederlandse pensioenstelsel in een notendop

Drie pijlers:

1^e pijler – AOW, Anw, WIA

2^e pijler – pensioen in de werkgever-werknemer sfeer

- Ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen

3^e pijler – lijfrenteverzekeringen, banksparen

De tweede pijler uitgewerkt:

- Tot 2007 - PSW, Regelen verzekeringsovereenkomsten PSW en Regeling van voorwaarden voor pensioentoezeggingen aan direct- en indirect-grootaandeelhouders
- Pensioenovereenkomst vormvrij

De tweede pijler uitgewerkt:

- Vanaf 2007 – Pensioenwet, Besluit en regeling uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregelingen
- Van 2007 tot 1 juli 2023/2028 (?):
  - Pensioenovereenkomst niet vormvrij maar beperkt tot 3 typen
  - Uitkeringsovereenkomsten, kapitaalovereenkomsten en premieovereenkomsten

De tweede pijler uitgewerkt:

- Vanaf 1 juli 2023 Pensioenwet gewijzigd op grond van Wet toekomst pensioenen
- Uitkeringsovereenkomsten en kapitaalovereenkomsten niet meer toegestaan
- Drie typen premieovereenkomsten: solidaire premieovereenkomsten, flexibele premieovereenkomsten en premie-uitkeringsovereenkomsten

Gevolgen voor pensioen bij (echt)scheiding en einde partnerrelatie:

- **1^e pijler** pensioen: geen gevolgen, ieder houdt de eigen rechten
- **2^e pijler** pensioen:
  - Pensioenverevening
  - Bijzonder partnerpensioen
- **3^e pijler** pensioen: verdeling

Gevolgen voor 2^e pijler pensioen bij (echt)scheiding en einde partnerrelatie (pensioenverevening):

- Ex-partner recht op 50% tijdens huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen
- Zelfstandig recht op uitbetaling bij tijdige inzending mededelingsformulier aan pensioenuitvoerder
- Afwijkende periode, afwijkend percentage mogelijk
- Conversie (omzetting recht op uitbetaling en bijzonder partnerpensioen in eigen ouderdomspensioen voor de ex-partner; fictief deelnemerschap)
- Recht van rechtswege (Rechtbank Midden-Nederland 14 november 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:5544)

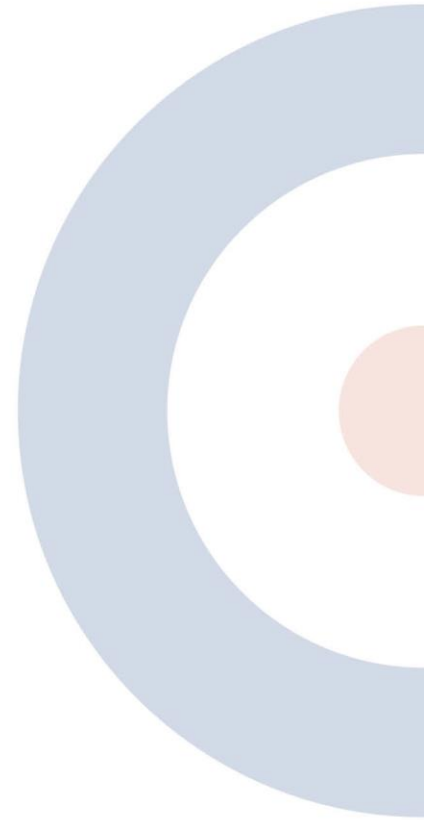
Gevolgen voor 2^e pijler pensioen bij (echt)scheiding en einde partnerrelatie (bijzonder partnerpensioen):

- Ex-partner verkrijgt het volledige tot datum einde huwelijk of partnerrelatie opgebouwde partnerpensioen
- Zowel het vóór als tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen
- Dit noemt men bijzonder partnerpensioen
- Recht van rechtswege (Gerechtshof Amsterdam 30 oktober 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:4028)

Pensioen in eigen beheer van de DGA:

- Pensioenopbouw in eigen beheer voor DGA's mogelijk tot 1 juli 2017, daarna niet meer fiscaal gefaciliteerd mogelijk
- Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen bood de volgende mogelijkheden:
  - Handhaven tot 1 juli 2017 opgebouwd peb
  - Afkoop peb
  - Omzetting peb in ODV
- Bij afkoop en omzetting instemming (ex-)partner noodzakelijk
- Ratio: (ex-)partner heeft onderhandelingspositie om compensatie af te dwingen

Eerste pijler pensioen

**Rechtbank Arnhem 21 april 2008,
ECLI:NL:RBARN:2008:BD1036 inzake SVB -
erfgenamen (terugvordering AOW):**

- SVB verlaagt de AOW-uitkering (de partnertoeslag) op grond van inkomenstoets in verband met inkomsten partner
- AOW-gerechtigde overlijdt
- Vordering SVB te veel betaalde AOW op erfgenaam toegewezen
- Geen onjuiste wetstoepassing door de SVB

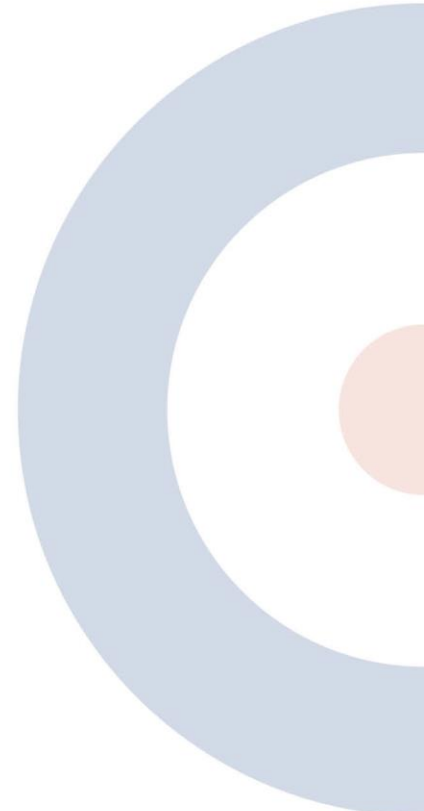
Gerecht in eerste aanleg van Curacao 29 maart 2021, ECLI:NL:OGGEAC:2021:52 inzake SVB Curaçao – erfgenamen:

- Na overlijden vader AOW vader doorbetaald
- Na overlijden moeder AOW van vader en moeder 14 jaar doorbetaald en verteerd door erfgenamen
- Vordering tot terugbetaling toegewezen op grond van onverschuldigde betaling en onrechtmatige daad
- Rechtsvraag: kunnen erfgenamen te weinig betaalde AOW als nog vorderen?

**Rechtbank Amsterdam 16 mei 2023,
ECLI:NL:RBAMS:2023:3172 inzake nabetaling AOW:**

- SVB verlaagt de AOW-uitkering van de overleden AOW-gerechtigde met het bedrag van de voorheen genoten partnertoeslag vanwege het bereiken van de AOW-leeftijd van diens partner
- Bezwaar afgewezen
- AOW-gerechtigde overlijdt
- Erfgenamen vullen verklaring wel/niet voortzetten beroepsprocedure niet in en worden niet-ontvankelijk verklaard
- Vraag die niet werd beantwoord: zou de SVB als het beroep gegrond zou zijn geweest achterstallige AOW moeten hebben nabetaald aan de erfgenamen van de overleden AOW-gerechtigde
- AOW hoogstpersoonlijk of juist niet?

Tweede pijler pensioen Erfgenamen - Werkgever

**Gerechtshof 's-Gravenhage 13 augustus 2004,
ECLI:NL:GHSGR:2004:AR5389 inzake erfgenamen – KPN:**

- Werknemers voeren een procedure over een overgangsmaatregel tot aanvulling van hun pensioen
- Oordeel: die overgangsmaatregel geldt niet als pensioen in de zin van de PSW
- Een van de werknemers overlijdt
- Erfgenamen wensen de procedure niet voort te zetten

Relevante vragen:

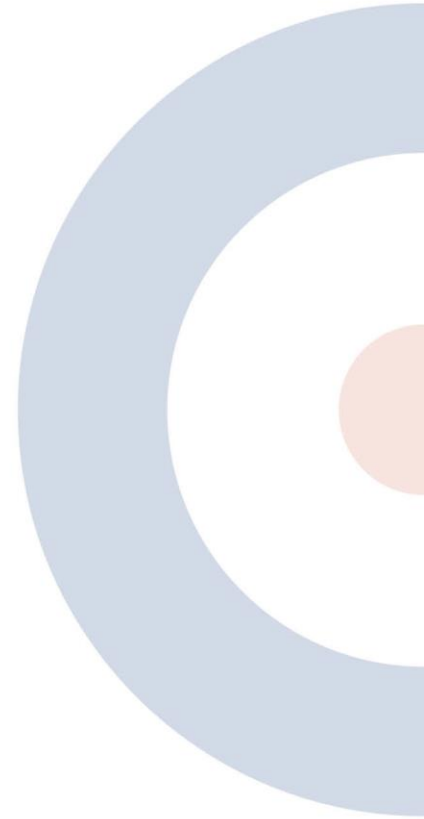
- Zou de werkgever de overgangsmaatregel hebben moeten nakomen ten opzichte van erfgenamen
- Stel dat sprake zou zijn geweest van pensioen, zou achterstallig pensioen aan de erfgenamen van de overleden werknemer moeten worden nabetaald?

**Rechtbank Midden-Nederland 22 september 2021,
ECLI:NL:RBMNE:2021:6797 en Rechtbank Midden-
Nederland 31 augustus 2022,
ECLI:NL:RBMNE:2022:4314 inzake erfgename
werknemer – werkgever:**

- Pensioenovereenkomst met mogelijkheid van opt out Anw-hiaatpensioen
- Werknemer overlijdt, geen Anw-hiaatpensioen verzekerd
- Erfgename vordert schadevergoeding werkgever
- Werkgever slaagt niet in opgedragen bewijs dat werknemer afzag van Anw-hiaatpensioen (geen opt out aangenomen)

Tweede pijler pensioen

Erfgenamen - Pensioenuitvoerder

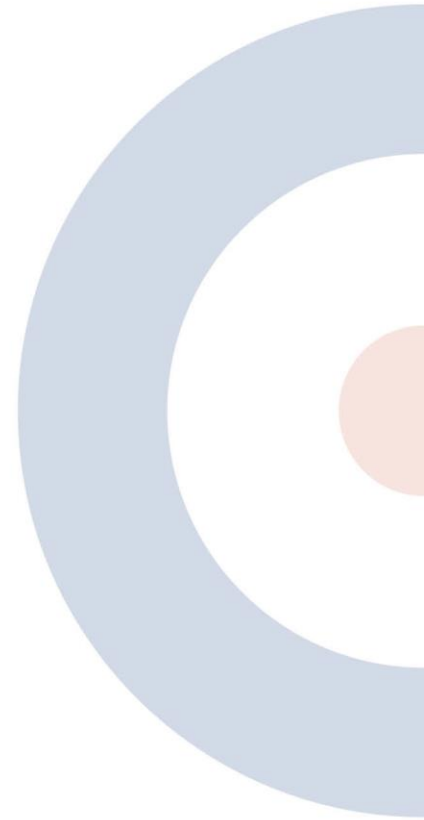

**Gerechtshof 's-Hertogenbosch 29 januari 2013,
ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ0628 inzake erfgenamen – Pensioenfonds:**

- Geen recht op arbeidsongeschiktheidspensioen na herleefde arbeidsongeschiktheid als die herleving plaats vindt na einde deelneming (herleving arbeidsongeschiktheid op grond van zelfde oorzaak arbeidsongeschiktheid)
- Erfgenamen geen vordering op Pensioenfonds
- Relevantie:
  - als wel recht op arbeidsongeschiktheidspensioen had bestaan, hadden erfgenamen de achterstallige termijnen kunnen vorderen als de overledene de vordering voor zijn overlijden had ingesteld en erfgenamen de procedure hadden voortgezet
  - Maar de erfgenamen hadden deze vordering niet kunnen instellen als de overledene dat niet reeds had gedaan omdat arbeidsongeschiktheidspensioen hoogstpersoonlijk is

Tweede pijler pensioen

Pensioenverrekening

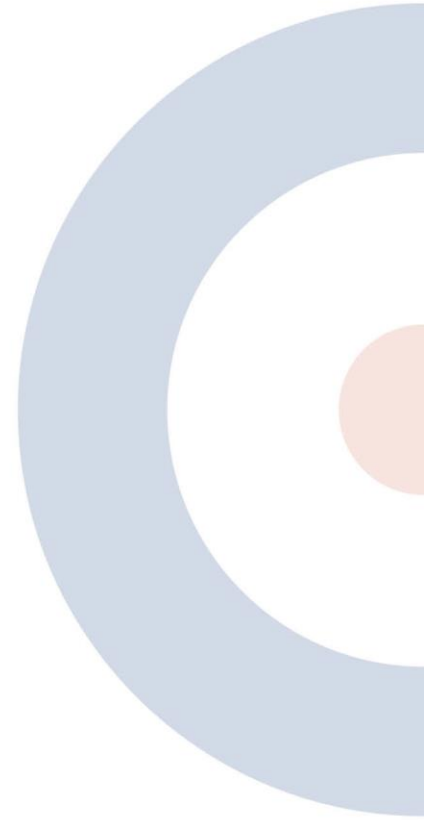

Rechtbank Noord-Holland 24 mei 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:4154 inzake attestatie de vita:

- Pensioenverrekening volgens het arrest Boon/Van Loon (HR 27 november 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4271)
- Verrekeningsplichtige betaalt niet onvoorwaardelijk maar eist iedere 3 maanden levensteken (korte e-mail)
- Verrekeningsgerechtigde stelt dat onvoorwaardelijk moet worden betaald omdat verrekeningsplichtige eventueel na haar overlijden teveel betaalde bedragen kan terugvorderen van haar erfgenamen
- Vordering verrekeningsgerechtigde tot onvoorwaardelijk betalen toegewezen
- Geen oordeel over de gestelde voorwaarde van het geven van een “levensteken”
- Interessante rechtsvraag: kunnen erfgenamen te weinig betaalde verrekeningsbedragen vorderen van de verrekeningsplichtige na het overlijden van de verrekeningsgerechtigde

Tweede pijler pensioen

Pensioenverevening

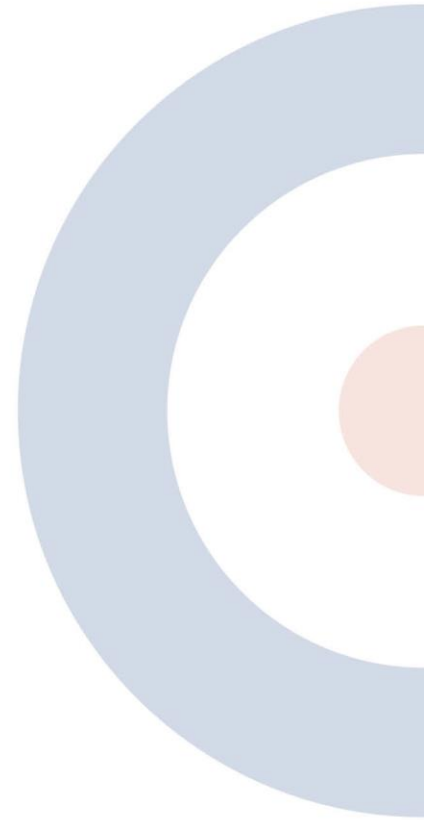
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:925 inzake erfgenaam – vereveningsgerechtigde:

- Pensioen van vereveningsplichtige wordt feitelijk niet verevend maar genoten door vereveningsplichtige en zijn nieuwe partner
- Vereveningsplichtige overlijdt
- Nieuwe partner is erfgename vereveningsplichtige
- Nieuwe partner dient achterstallige vereveningsbedragen aan de ex-partner van de vereveningsplichtige te voldoen
- Ratio: doelstelling WVPS

Tweede pijler pensioen

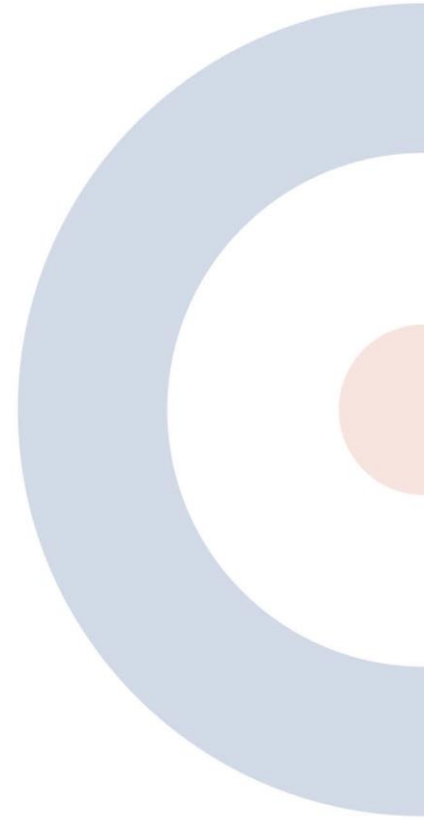
Bijzonder partnerpensioen

**Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2020,
ECLI:NL:GHAMS:2020:111 bekrachtigd in HR 5 november 2021,
ECLI:NL:HR:2021:1651 inzake verzekeringnemer - verzekeraar:**

- Werknemer sluit voor onderbrenging pensioenovereenkomst C-polis (kapitaalverzekering met pensioenclausule)
- Begunstigden: verzekeringnemer (= werknemer), echtgenote, kinderen, erfgenamen
- Echtscheiding in 2004
- Verzekeraar splitst bijzonder partnerpensioen af (art. 22 Regelen verzekeringsovereenkomsten PSW)
- Verzet verzekeringnemer op grond van begunstigingsclausule faalt
- Regeling bijzonder partnerpensioen dwingend recht, kan ook door kinderen of erfgenamen niet worden aangetast

Tweede pijler pensioen DGA

**Rechtbank Midden-Nederland 14 augustus 2013,
ECLI:NL:RBMNE:2013:3228 inzake bijzondere partner –
stiefkinderen:**

- Pensioenovereenkomst DGA bevat bepaling dat hij en zijn echtgenote externe onderbrenging door de BV van het pensioen in eigen beheer kunnen vorderen van de BV bij of na ingang
- DGA overlijdt na echtscheiding
- Ex-echtgenote vordert externe onderbrenging van haar bijzonder partnerpensioen van BV en erfgenamen
- Ex-echtgenote (“bijzondere partner”) is geen echtgenote
- Vordering desondanks toegewezen op grond uitleg begrip “echtgenote” naar de beschermingsbedoeling van de pensioenovereenkomst en op grond van aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid

HR 14 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:625 inzake partner DGA – erfgenamen:

- Gescheiden DGA opnieuw gehuwd
- Pensioentoezegging onder PSW na einde dienstverband uitgebreid met partnerpensioen voor de nieuwe partner
- Fiscale aftrek dotatie niet geaccepteerd
- Erfgenamen trachten rechtsgeldigheid besluit tot toekenning partnerpensioen na einde dienstbetrekking DGA aan stiefmoeder ongeldig te verklaren
- PSW stond niet in de weg aan deze uitbreiding van de toezegging na einde dienstverband
- Ratio PSW is onderbrengingsverplichting
- Niet accepteren fiscale aftrek niet relevant
- Zie ook art. 2, lid 3, aanhef en onder a PSW (toezegging bij of na einde dienstbetrekking ter zake direct ingaand pensioen)

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 9 februari 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:354 inzake erfgenamen - Pensioen-BV:

- DGA heeft kinderen uit eerste en tweede huwelijk
- DGA overlijdt
- Kinderen zijn erfgenamen
- Ex-partner vordert externe onderbrenging bijzonder partnerpensioen door BV
- Erfgenamen voeren verweer
- BV dient achterstallig bijzonder partnerpensioen uit te keren en dient bijzonder partnerpensioen voor de toekomst extern onder te brengen

Rechtbank Overijssel 16 augustus 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:2517 inzake erfgenamen – erfgenaam:

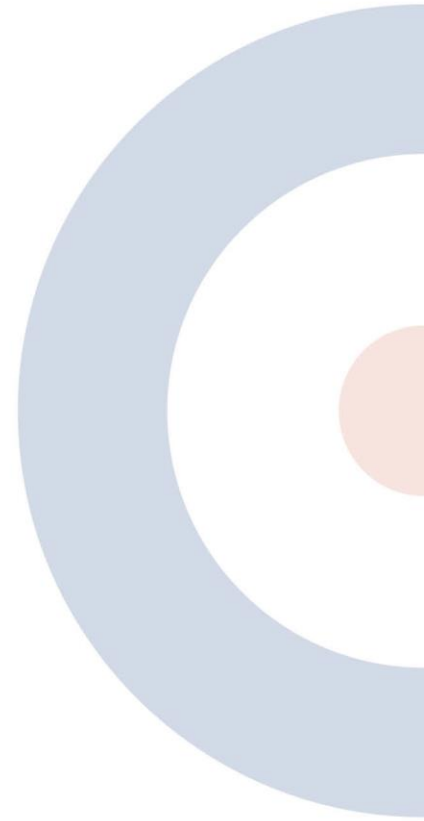
- Overleden vader was DGA van een BV met partnerpensioenverplichting in eigen beheer jegens zijn partner
- 2 zoons en zijn partner zijn erfgenaam
- Zoon 1 (verzoeker) stelt dat voor het bepalen van de waarde van zijn verkrijgingsvordering het partnerpensioen in de BV fiscaal moet worden gewaardeerd
- Andere zoon en de partner stellen dat het partnerpensioen daarvoor commercieel moet worden gewaardeerd
- Deskundige: volgens artikel 21 successiewet 1956 is de grondslag voor de waardebepaling de waarde in het economische verkeer en voor het pensioen in eigen beheer is dat dus de commerciële waarde
- Kantonrechter volgt de deskundige en stelt verkrijgingswaarde zelfstandig vast (geen benoeming boedelnotaris)
- Zie annotatie in JERF 2022/170

**Rechtbank Amsterdam 31 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:1755
inzake ex-partners (omzetten peb in ODV):**

- Ex-partner op grond van aanvullende werking redelijkheid en billijkheid verplicht om medewerking te verlenen aan uitfaseren peb (omzetting peb in ODV)
- DGA wenste omzetting om bevrijd te zijn van dividendklem
- Ex-partner zag rechten op pensioenverevening en bijzonder partnerpensioen vervallen, stelde dat compensatie daarvoor niet was geboden en niet afdwingbaar was en dat de ODV-uitkeringen na het overlijden van de DGA niet aan hem maar aan de erfgenamen van de DGA zouden toekomen
- Ex-partner baseerde draagkracht voor betaling alimentatie in zijn alimentatieverzoek echter op dividendcapaciteit zonder met dividendklem rekening te houden
- Overweging ten overvloede: ODV gedeeltelijk toekennen aan de ex-partner bij wege van compensatie

Conclusies

Conclusies:

- 1^e en 2^e pijler pensioen is hoogstpersoonlijk, teveel betaald kan niet door erfgenamen worden behouden, te weinig betaald kan niet door erfgenamen worden gevorderd (behoudens voortzetting lopende procedure na overlijden pensioengerechtigde)
- Te weinig betaalde bedragen uit hoofde van pensioenverevening moeten door erfgenaam vereveningsplichtige worden nabetaald
- Te weinig betaalde bedragen uit hoofde van pensioenverrekening dienen waarschijnlijk ook door erfgenamen verrekeningsplichtige te worden nabetaald
- Te weinig betaald bijzonder partnerpensioen kan waarschijnlijk niet door erfgenamen van tot het bijzonder partnerpensioen gerechtigde persoon worden gevorderd na diens overlijden
- Te weinig betaald pensioen ontleend aan dienstverband moet door werkgever worden vergoed ten titel van schadevergoeding als het te weinig betaalde zijn oorzaak vindt in een onrechtmatige daad van de werkgever

Dank voor uw aandacht

Vergeet u niet de toetsvragen
te beantwoorden